

Till läsningen: Bst i 5 **o** gå tvärs över hst, uppifrån v. nedåt h. En fot går just här ut från ormkroppen, och slingan blir därför mycket bred; hst i 5 **o** är i jämförelse med övriga runor mycket lång. Av ett **r** finns intet spår; denna runa har aldrig funnits. Av runorna 6—11 **auk+ki** är nedre delen skadad. 10 **k** är icke stunget. Alla runorna i namnet 14—18 **aurir** äro fullt säkra. 27 **o** och 48 **o** ha samma form som 5 **o**. Intet sk efter 33 **u**. 35 **i** är icke stunget; icke heller 40 **i**. Intet sk efter 41 **n**. 45 **n** står i den korsande slingan, som utgöres av rundjurets fot. Bst i 49 **r** är misslyckad; den ser ut som ett **u** med utvidgning på mitten. 52 **o** är tydligt, med samma form som 5, 27 och 48 **o**. Intet sk efter 55 **r**.

Hadorph och Helgonius: 46 **r** (rättat i L 576 till **b**). Ornamentiken vid rundjurets fot är felaktig, varigenom runornas placering har blivit oklar. — Dybeck: Sk saknas efter 6 **n**. 46 **b**. — Alla de tre föregående läsningarna (Hadorph, Dybeck, Brate) ha 14—18 **aurir** och 51—55 **fopur**.

Mansnamnet *Asbiorn* är i inskrifterna relativt vanligt, liksom det enkla *Biorn*. Om *Auðbiorn* se Sö 344. Namnet *Gisl* förekommer i ett flertal uppländska inskrifter: L 49 Kålsta, Häggeby sn, L 97 och 98 Viggby bro, Dalby sn, L 120 Vårdsätra, Bondkyrko sn, L 121 Norby, Bondkyrko sn, L 296 Hov, Rasbo sn, L 745 Eneberga, Fröslunda sn, L 746 Nopskäl, Fröslunda sn, L 748 Alsta, Nysätra sn, D 1: 223 Lena kyrka, D 1: 235 Björklunge kyrka. Utanför Uppland finnas spridda belägg: Ög 199, L 1352 Korsbacka, Broddetorps sn (Västergötland), L 1016 Saltängen, Lundby sn (Västmanland). Den enstaviga formen *Gisl* är i runinskrifterna vanligare än den tvåstaviga *Gisli*. Under medeltiden förhåller det sig, av materialet hos Lundgren att döma, tvärtom. — Efter 10—13 **kisl** följer i inskriften 14—18 **aurir** utan något förbindande **auk**. Det är därför möjligt, att såsom redan Brate har antagit, **aurir** kan vara ett tillnamn till *Gisl*. Något sådant tillnamn är emellertid f. ö. icke känt. Det skulle kunna vara appellativet isl. *eyrir*, fsv. *öre*, m. 'öre'. Det vore även tänkbart, att ristaren har hoppat över ett **auk**, då det följande namnet började med **au**, sålunda **aurir** i stället för **auk+aurir**. Ett mansnamn **auria** kan måhända föreligga i inskriften Vg 87, men läsningen är högst oviss.

En anmärkningsvärd form är 51—55 **fopur** med **o**-runan. Denna användes även tre gånger i brytningsdiftongen **io** i namnen **asbion**, **aupbiorn**, **biorn**. Sannolikt är **o** i båda fallen tecken för ungefär samma ljud, ett labialiserat *a*-ljud eller ett mellanljud mellan *a* och *o*, som kunde tecknas **a** eller **o**: **fapur** och **fopur**, **biarn** och **biorn**. Beläggen med **o** (**au**, **u**) i ack. av ordet *fadiz* 'fader' äro i runinskrifterna påfallande många. Se U 479 och U 234 m. fl.

493. Brunnby, Östuna sn.

Litteratur: B 210, L 579. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F 15: 1 n:r 32 b och 33, Monumenta 3, bl. 15; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 132; UFT h. 2 (1872) s. 74.

Avbildning: Peringskiöld, teckning (F 15: 1 n:r 32 b och 33), träsnitt (i F 15: 1, Monumenta och B 210); osign. teckning i F 18, bl. 30.

I *Ransakningarna* meddelas (1673) följande: »Vthi Brunby hoos H^r Nils Skunckz Bonde, Bengt Hanszon finnes een Runnasteen i Stugan under Vngzgrafwen ståendes medh Runaskrift inriktat å den ena Sijdan fram står om hwilken ingen berättelse finnes annat än dhen har der af vhrminnes tijdher stådt.» Nils Skunck († 1676) var häradshövding i Långhundra, Ärlinghundra och Vaxala hänader från 1659. Av beskrivningen synes framgå, att runstenen var inmurad i vertikal ställning på framsidan av spiseln, nedanför spiselhällen. Detta stämmer med Peringskiölds teckning, som är utförd några år senare (1684). Platsen säges vara: »Östuna och Brunneby millangård i askgrafwen.» Stenen var icke hel. Den bestod av två stycken, som tillsammans utgjorde ungefär två tredjedelar av den ursprungliga runstenen. På ett annat ställe i spismuren har Peringskiöld funnit ytterligare ett fragment. På sin teckning av detta har han

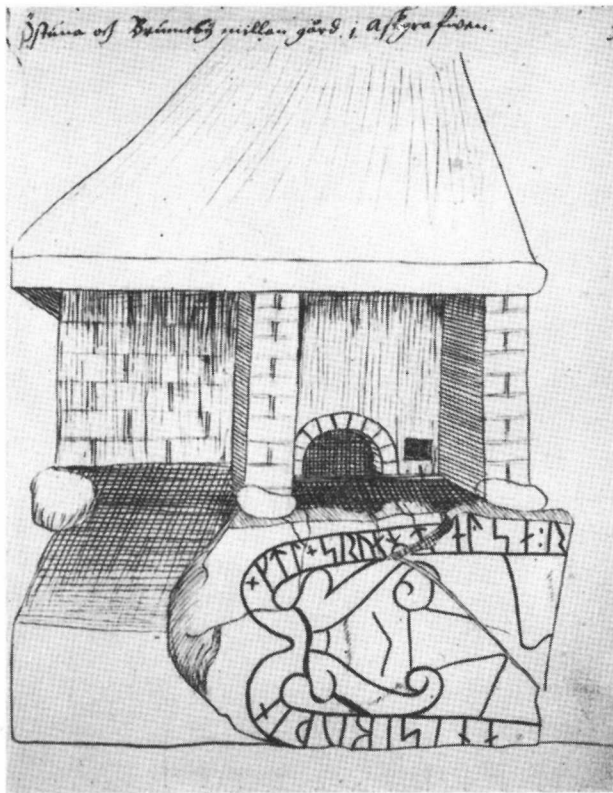

Fig. 228. U 493. Brunneby, Östuna sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

i vilka man tycker sig spåra verkliga ord: 1—3 **ktl** kanske namnet *Kætill*, 14—17 **rita** = *retta* 'uppressa', 22—28 **sibupin** möjligen, såsom redan Liljegren förmodat, fel för *sin kupan*, d. v. s. *sinn goðan*.

Östuna sn.

I *Ransakningarna* finnas ytterligare följande uppgifter om »runstenar» i Östuna sn:

»5. Vthi Åhsbergby giärdet en stoor Jordhögh med een Runasteen opå dess bemerkelse weet ingen. [Hadorph har i marginalen skrivit: »R. 1», d. v. s. en runsten.]

9. Wijdh Rijsberga Krog ligger en mycke Långh Steen omkull i åbredden något opå rijtat men dess betydning weet ingen. [Hadorph i marginalen: »R. 1».]

10. På Helleby giärdet wijdh Landzwägen står en slät Runasteen dess bemerkelse ähr okunnig. [Hadorph i marginalen: »R. 1».]

11. På Weppeby Giärde en Långh Runsten aff en Fambns längd, men intet opå skrifwen.

12. Vthi Täby Giärde en Lång och bredh Runsteen något påskrifwen.» [Hadorph i marginalen: »R. 1».]

Såväl i länsmannen Abraham Wings relation för Långhundra härad som annorstädes i de s. k. *Ransakningarna* förekommer ordet »runsten» om resta stenar från forntiden, även om de icke voro försedda med någon ristning eller inskrift. Tydligen är detta fallet med »runstenen» på Våppeby gårde, om vilken det uttryckligen säges, att den är »intet opå skrifwen». De övriga fyra har Hadorph vid genomgången av relationen uppfattat som verkliga runstenar. Det är emellertid att märka, att vid två av dem icke talas om någon inskrift (Åhsbergby och Hälleby). Endast om stenen vid Rijsberga krog uppges, att den har »något opå rijtat», och om runstenen i Täby gårde, att den är »något påskrifwen». Måhända ha också dessa uppgifter varit förhastade och felaktiga och sålunda alla de fem stenarna varit vanliga bautastenar utan inskrift. Man kan med säkerhet förmoda, att

skrivit: »I Brunneby baak j Spijssmuren. Fragmentum sequentis»; på det närmaste bladet i boken följer just teckningen av stenens huvuddel. På träsnittet finner man detta tredje stycke hoppasat med stenens verkliga läge. Träsnittet i *Monumenta* har påskriften: »Brunneby millangård i askgrafwen» (B 210: »Brunneby millangård», L 579: »Brunneby mellangård»). Senare uppgifter om stenen saknas.

Den bevarade delen av ristningsytan har enligt måtten på Peringskiölds teckning varit omkr. 1,90 m. i höjd och inemot 1 m. i bredd.

Inskrift (enligt Peringskiöld):

× **ktl** + **srua** - **telsa** : **ritae** . . . **anisibupin**
5 10 15 20 25

Till läsningen: Nedre delen av r. 8 är förstörd; runan kan ha varit **n** eller **h**. R. 10 är på teckningen tydligt **e**, med ett kort streck vinkelrätt över hst. På träsnittet ändrat till **n** (L 579 läser felaktigt **a**). Detsamma gäller om 18 **e**. Teckningens korta, vertikala streck har på träsnittet blivit ändrat till en **n**-bst.

Inskriften ger ingen språklig mening. Möjligen har ristaren velat kopiera en verklig runinskrift och därigenom fått vissa runföljder,

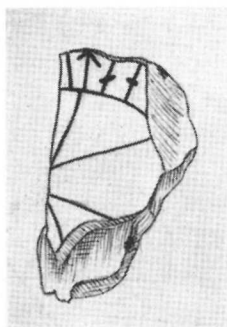

Fig. 229. U 493. Brunnby, Östuna sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

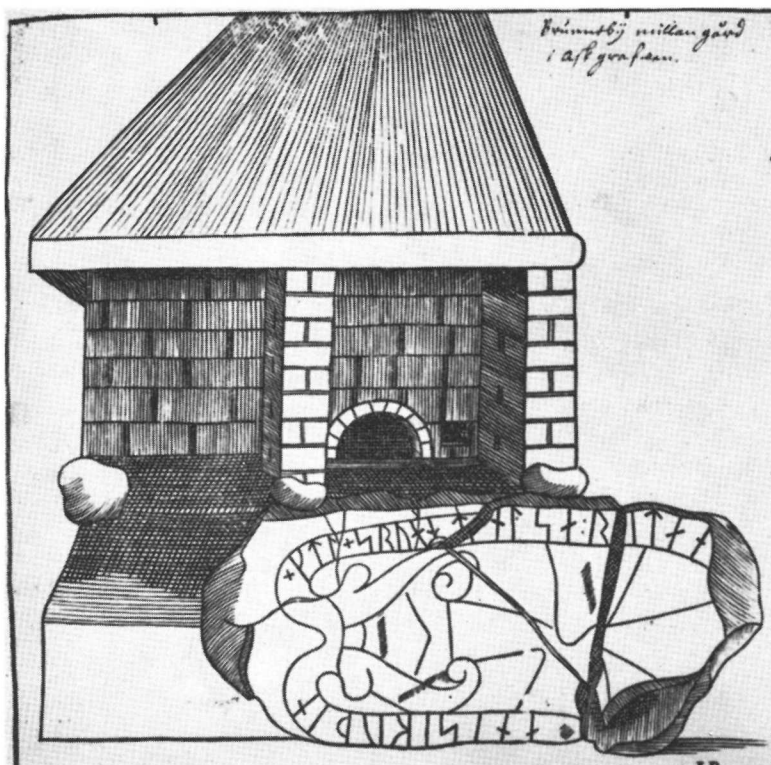

Fig. 230. U 493. Brunnby, Östuna sn. Efter B 210.

Hadorph noggrant har undersökt alla uppgifterna och att resultatet blivit negativt utom i fråga om stenen i Brunnby mellangård (U 493). Icke heller i senare tid har på de nämnda platserna någon runsten blivit funnen.

I *UFT* h. 2 (1872), s. 75 meddelas: »Enligt en icke fullt säker uppgift skola tvänne hittills okända runstenar finnas inmurade i något hus i socknen (möjligtvis i Organistgården?). De förtjena att eftersökas.» Den mycket vaga uppgiften återkommer i *Sverige. Geografisk, topografisk, statistisk beskrifning*, Bd 4 (1909), s. 649. Alla senare försök att verifiera den ha varit fruktlösa. Måhända är det endast Peringskiölds teckningar av U 493 som avses?

494. Husby-Långhundra kyrka.

Pl. 96.

Litteratur: B 212, L 581, D 2:177. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 17; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 2, s. 88; *UFT* h. 4 (1875), s. 34; E. Brate, *Anteckningar* 1914 (ATA); *Sveriges kyrkor: Uppland* Bd 3, h. 1 (1921), s. 109.

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 212); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Runstenen sitter inmurad i korets norra vägg Ö om sakristian, i vinkeln mellan kyrkan och sakristian, omedelbart ovanför markytan. Den fanns på samma plats i slutet av 1600-talet. Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Norra Kyrkemuren öster om Sacr.» (B 212: »Norra Kyrkomuren», L 581: »N. kyrkomuren, Ö. om sakerstien»). Dybeck: »Denne på sednare tid, troligen vid någon istandsättning af kyrkmuren, svårt skadade runsten är inmurad i grunden till kyrkans norra kormur utantill.»